

איתור צרכים ליוזמה חברתית

תכנית המעורבות החברתית כוללת ביצוע פרויקט קבוצתי – התלמידים נדרשים לפתח יוזמה חברתית וליישמה בפועל.

במטרה לכוון את התלמידים ליזמות ולהכשירם לייזום פרויקטים וליישומם בצורה מקצועית ואפקטיבית, אנו מציעים מערך של שיעורים לבנייה מסודרת של פרויקט.

לפניכם שתי פעילויות המוצעות במסגרת השלב השני – איתור צרכים: "מהו צורך" ו"איתור צרכים".

מהו צורך

מטרות

- לברר את המושג "צורך" ולדון בו בהתאם ל"פירמידת הצרכים" של מאסלו.
- להתנסות באיתור צרכים חברתיים בבית הספר ובקהילה ולהציע מענה הולם.

מהלך הפעילות

1. תאוריית הצרכים

המנחה יאמר למשתתפים

אתם מיועדים לנסוע לבדכם לאי בודד לתקופה ממושכת.

עליכם לבחור חמישה חפצים בלבד לקחת אתכם מתוך הרשימה המצורפת.

המנחה ישאל

1. במה בחרתם?
2. על איזה צורך עונה כל חפץ שנבחר?
3. האם יש חפצים אחרים שהייתם בוחרים בהם? לאיזה צורך?
4. במה שונות הרשימות זו מזו? מדוע?
5. האם תוכלו להסכים על שלושה חפצים שחיוניים לכולם? הסבירו.
6. האם אפשר לדרג צרכים לפי סדר חשיבות?

המנחה יציג את פירמידת הצרכים של מאסלו

אברהם מאסלו (1908-1970), פסיכולוג יהודי אמריקני, פיתח את "תאוריית הצרכים", הקרויה על שמו "מדרג מאסלו". תאוריית הצרכים מניחה כי קיימים צרכים אוניברסליים, אשר מאורגנים על-פי סדר חשיבות, המשותפים לכל בני האדם והמניעים אותם.

פירמידת הצרכים של מאסלו

המנחה ישאל

1. מאסלו הציג את הצרכים בפירמידה וטען כי אין אפשרות לספק את הצרכים העליונים בלי לספק את הצרכים שבבסיס הפירמידה. נסו להסביר עמדה זו.
2. במה פירמידה זו יכולה לסייע לנו בתכנון פרויקטים חברתיים? הסבירו.

בחרו בחמישה פריטים בלבד מתוך פריטים אלו:

מעיל גשם
יריעת בד
קופסות שימורים
פוחחן קופסות
חבל
פטיש
בקבוקי מים
ספר
מכשיר קשר
סוללות
סירה
חוט ברזל
חוט ניילון
מספרים
תנ"ך
דיסקים + נגן
כלי כתיבה
רשת
גפרורים

איתור צרכים

בטרם ניגש לבניית יוזמה חברתית, עלינו לבחון על אילו צרכים היא עונה ואת מי היא משרתת. אם היוזמה אינה עונה על צרכים חברתיים, היא אינה יוזמה חברתית. אך כיצד נאתר צרכים?

המנחה יציג למשתתפים את השרטוט הבא (אפשר לשרטט על הלוח או להקרין במצגת):

וישאל את המשתתפים: **כיצד אפשר לאתר צרכים במעגלים השונים?**

המנחה יחלק את המליאה לחמש קבוצות, כל קבוצה מקבלת מעגל וצריכה להעלות דרכים כיצד אפשר לאתר צרכים במעגל שקיבלה. בכל אחד מהמעגלים אפשר לבחון היבטים שונים: צרכים קיומיים (מחסור פיזיולוגי), צרכים חברתיים (שייכות, משמעות), צרכים סביבתיים ועוד.

במליאה

הקבוצות ישתפו בדרכים שהעלו, המשתתפים יוכלו להוסיף עוד הצעות.

המנחה יחלק את המליאה שוב לחמש קבוצות על פי המעגלים, הפעם אפשר לתת לתלמידים לבחור באיזה מעגל הם רוצים להיות.

המנחה ישלח את הקבוצות לבצע את איתור הצרכים על פי ההצעות שהוצגו בחלק הקודם של הפעילות.

המנחה יכול לחלק למשתתפים "סימני דרך באיתור צרכים" (נספח).

אפשר לתת את איתור הצרכים כמשימת בית או להקצות את הזמן והמשאבים הנדרשים במסגרת השיעור.

סיכום

הקבוצות ידווחו במליאה על ממצאיהם. המנחה ישאל:

1. כיצד אפשר לממש את המענה לצרכים שהצעתם?
2. אילו רעיונות ליוזמות חברתיות עלו מהצרכים שמצאתם?

לסיכום, המנחה יגיד כי אנו מוקפים בצרכים חברתיים שאנו יכולים לתת להם מענה. עלינו להגדיר מהו הצורך ואיזה מענה הולם אפשר לספק במטרה לסייע או לעזור לנזקקים.

לאחר פעילות זו, אפשר כבר להנחות את המשתתפים להתחלק לקבוצות פרויקט על פי תחומי העניין ורעיונות ליוזמות חברתיות שעלו.

נספח: סימני דרך לאיתור צרכים

פעילויות קהילתיות במסגרת בית הספר

- א. האם בבית הספר קיימת מסורת של פרויקטים חברתיים? באילו תחומים?
- ב. מי קהל היעד של המיזמים?
- ג. על אילו צרכים המיזמים נותנים מענה?
- ד. לדעתכם, כיצד אפשר להרחיב את המענה לצרכים אלו?

לדוגמה: בבית ספרנו אוספים מזון לנזקקים לקראת החגים, הפרויקט נותן מענה לצורך בסיסי של נזקקים למזון לקראת החגים, אפשר להרחיב את המענה על-ידי איתור נזקקים נוספים בקהילה ועל-ידי גיוס שותפים נוספים לאיסוף המזון.

סקר איתור צרכים

- א. ערכו סקר בקרב חבריכם על נושאים המטרידים אותם בבית הספר או בקהילה.
- ב. לפי התשובות שתקבלו, חשבו באילו נושאים עולים צרכים חברתיים.
- ג. בחרו בצורך אחד שעלה בסקר ונסו להציע מענה שביכולתכם לקדם.

לדוגמה: שאלנו בסקר: "מה מפריע לכם בבית הספר?". תלמידים רבים אמרו שהיו רוצים לשפר את מערכות היחסים בין תלמידים למורים. הצענו לארגן מעגלי שיח בין תלמידים למורים פעמיים בשנה.

התנסות מעשית שנערכה בכיתה י'

- א. היכן ביצעתם את ההתנסות המעשית בכיתה י'? מה היה תפקידכם?
- ב. חישוב על נושא או על בעיה שהטרידו אתכם ושאינם קשורים ישירות לתפקיד שביצעתם.
- ג. איזה צורך עלה בנושא זה?
- ד. כיצד אפשר לתת מענה לצורך זה?

לדוגמה: בשנה שעברה הדרכנו קבוצה של תלמידים בכיתה ז' בתנועת הנוער. במהלך ההדרכה, נחשפנו למקרים רבים של בריונות ברשת. הצורך שעלה הוא הגנה על הרווחה הנפשית והחברתית של בני נוער. המענה שאנו מציעים הוא הגדרת גבולות השיח ברשת ומתן כלים להתמודדות עם בריונות ברשת על-ידי הקמת קבוצות הסברה ומוקדי פנייה לנפגעים.

תחומי הדעת בבית הספר

- א. האם במהלך שיעור בבית הספר עלה נושא שהציף בעיה או צורך חברתי?
- ב. האם צורך זה קיים בסביבתכם (בבית הספר או בקהילה)?
- ג. כיצד אפשר לתת מענה לצורך זה?

לדוגמה: בשיעור ספרות למדנו שירים המבטאים קשיים של עולים חדשים במעבר לישראל. בעקבות כך גילינו שיש בשכונה מרכז קליטה לעולים וחשבנו להקים מסגרת חברתית לעזרה למשפחות העולים.

תקשורת המונים

- א. הסתכלו בעיתונים ובאתרי חדשות באינטרנט.
- ב. נסו לזהות ידיעות או כתבות המציגות מצוקה או קושי שברצונכם לתרום להפחתתו.
- ג. אילו צרכים מופיעים שם? מי הנזקק? למה הוא זקוק?
- ד. כיצד ביכולתכם לתת מענה לצורך זה?

לדוגמה: קראנו באתר חדשות על מצבם של ניצולי השואה בארץ, בעקבות כך חשבנו לאתר ניצולים הגרים בשכונה ולדאוג להם בשיפוץ ביתם ובארגון מערך ביקורים של בני נוער להנעים את זמנם.